

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET I OSLO
ARKEOLOGISK SEKSJON

Postboks 6762,
St. Olavs Plass
0130 Oslo

RAPPORT

ARKEOLOGISK UTGRAVNING

Dobbeltspor Dilling

RYDNINGSRØYS ID 77597-5

DILLING VESTRE, 67/1

RYGGE, ØSTFOLD

UTGRAVNINGSLEDERE: Marie Ødegaard
og Torgeir Winther

PROSJEKTLEDER: Lars Erik Gjerpe

Oslo 2021

KULTURHISTORISK
MUSEUM
UNIVERSITETET
I OSLO

Gårds-/ bruksnavn Dilling vestre	G.nr./ b.nr. 67/1
Kommune Rygge	Fylke Østfold
Saksnavn Intercity Dobbeltspor Dilling	Kulturminnetype Røys
Saksnummer (KHM) 16/6680	Prosjektkode 221403
Grunneier, adresse Ole Johan Lyby, Dillingveien 40, 1570 Dilling	Tiltakshaver Bane Nor SF
Tidsrom for utgravning 9.–14.august 2018	UTM-koordinater/ Kartdatum UTM/WGS84 sone 32N N6586044 / E596303
A-nr. 2017/558	C.nr. –
ID nr. (Askeladden) 77597-5	Negativnr. (KHM) Cf35197
Rapport ved: Torgeir Winther, Marie Kjærnet Ødegaard og Linnea Syversætre Johannessen	Dato: 28.04.2021
Saksbehandler: Ole Christian Lønaas	Prosjektleder: Lars Erik Gjerpe

SAMMENDRAG

I perioden 9.–14. august 2018 ble det gjennomført en arkeologisk utgravning av røysa id 77597-5 på gården Dilling vestre (67/1) i Rygge kommune, Østfold. Utgravningen ble gjennomført som en del av InterCity Dobbeltspor Dilling-prosjektet som ble gjennomført i forkant av Bane NORs utbygging av ny, dobbeltsporet jernbane mellom Sandbukta og Såstad (tidligere Rygge kommune) i Moss. Røysa ble undersøkt ved manuell avtorving og rensing, etterfulgt av fjerning av steinlaget i halve røysa for hånd. Etter dokumentasjon av røysa ble den resterende halvdel fjernet, og det ble flategravd med maskin for å avdekke eventuelle nedgravninger under røysa. Etter en samlet vurdering tolkes røys id 77597-5 som en rydningsrøys.

På grunn av omfattende forstyrrelser av røysa ble det ikke samlet inn prøvemateriale til naturvitenskapelig analyse, og følgelig foreligger det ikke en radiologisk datering. Funn av moderne avfall og nærheten til nyere tids bosetning kan antyde at røysa er av nyere dato, men dette er usikkert.

INNHOLD:

1	BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN	4
2	DELTAGERE, TIDSROM	6
3	BESØK OG FORMIDLING	6
4	LANDSKAPET, FUNN OG FORNMINNER.....	6
5	PRAKTISK GJENNOMFØRING AV UTGRAVNINGSPROSJEKTET	8
5.1	Problemstillinger – prioriteringer	8
5.2	Utgravningsmetode og dokumentasjon.....	8
5.3	Utgravningens forløp	10
5.4	Kildekritiske problemer	10
6	UTGRAVNINGSRISULTATER	10
6.1	Rydningrøys id 77597-5	10
7	NATURVITENSKAPELIGE PRØVER OG ANALYSER.....	12
8	VURDERING AV UTGRAVNINGSRISULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON	13
9	SAMMENDRAG	13
10	LITTERATUR.....	14
11	VEDLEGG.....	15
11.1	Strukturliste.....	15
11.2	Fotoliste	16

RAPPORT FRA ARKEOLOGISK UTGRAVNING

DILLING VESTRE, 67/1, RYGGE, ØSTFOLD

Utgravingene av de dispenserte lokalitetene (tabell 1) ble organisert som ett prosjekt «Dobbeltspor Dilling» og de faglige resultatene vil bli presentert diskutert samlet i en egen publikasjon. Rapportene fra naturvitenskapelige prøver og analyser for hele prosjektet vil bli samlet i en egen rapport, «Naturvitenskapelige prøver og analyser fra Dobbeltspor Dilling». Denne rapporten omfatter derfor først og fremst administrative opplysninger fra lokalitet id 77597-5, men gir også en kortfattet presentasjon av funnene.

1 BAKGRUNN FOR UNDERSØKELSEN

Bane Nor ønsker å bygge ca. 10 km ny dobbeltspor for jernbane mellom Sandbukta i Moss og Såstad i Rygge. Utbyggingen inngår som del av det såkalte InterCity-triangelet mellom Halden, Skien og Lillehammer. I tillegg til selve jernbanetraséen legger planforslaget til rette for rigg- og anleggsområder, drifts- og beredskapsveier samt omlegging av eksisterende veier.

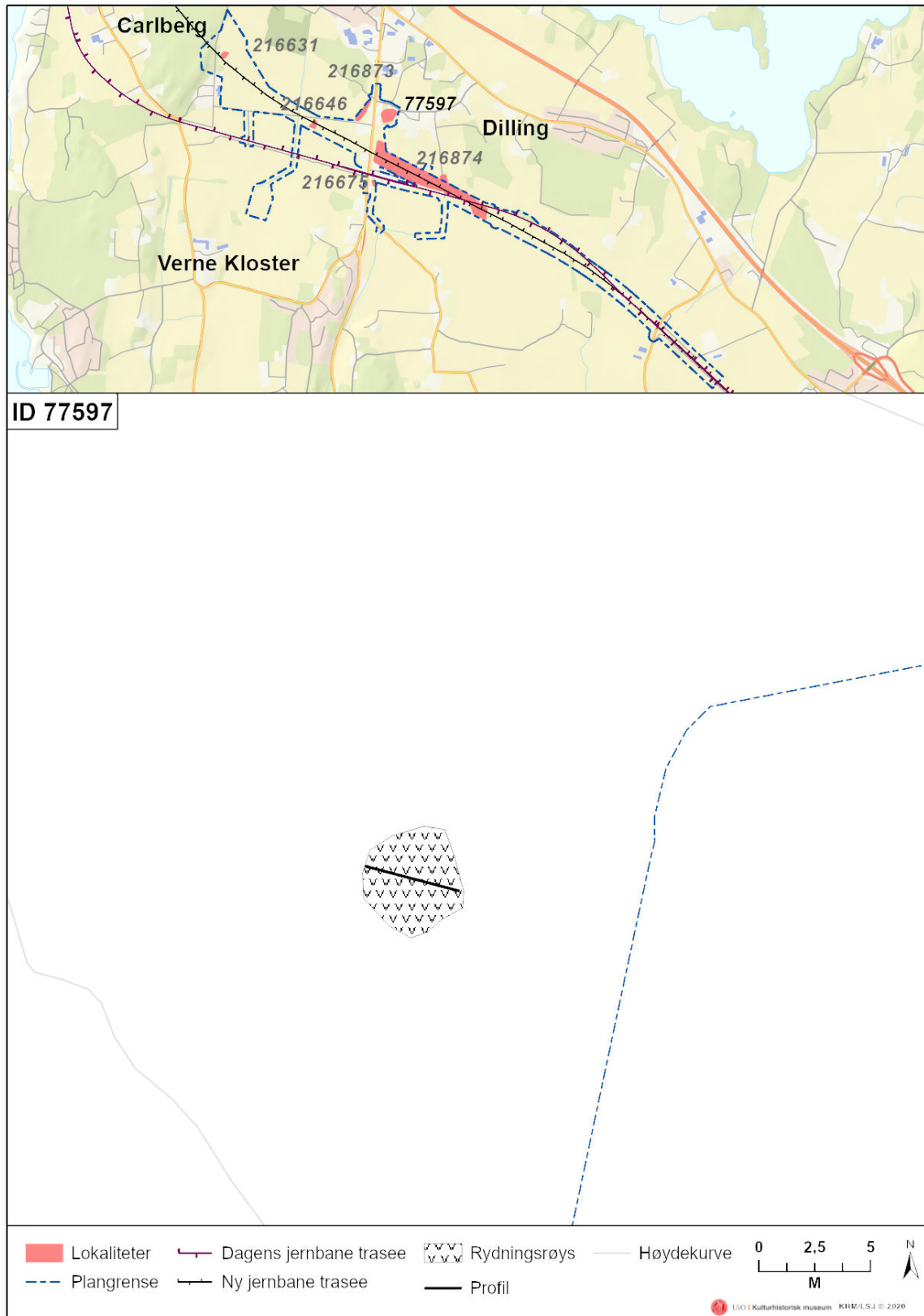
Planområdet ble arkeologisk registrert i 2015 (Kjos 2016). Totalt 16 lokaliteter med bosetnings- og aktivitetsspor i dyrket mark samt en gravrøys beliggende innenfor et gravfelt vil bli direkte berørt ved realisering av tiltaket. Østfold fylkeskommune oversendte saken til Riksantikvaren for behandling iht. kml. § 8, 4. ledd i brev av 26. mai 2016. Kulturhistorisk museum uttalte seg i brev av 25. august 2016. Riksantikvaren ble anbefalt å frigi 11 av lokalitetene uten vilkår, mens fem lokaliteter og den nevnte gravrøysen ble anbefalt dispensert med vilkår om arkeologisk utgravning. Riksantikvaren ga i brev av 31. august 2016 tillatelse til inngrep med vilkår om arkeologisk undersøkelse av seks lokaliteter (se tabell 1).

Reguleringsplanen ble vedtatt i Rygge kommunestyre 22. september 2016, og Jernbaneverket ba i mail av 31. oktober 2016 Østfold fylkeskommune om å oversende planen til Riksantikvaren for fastsettelse av omfang og kostnader iht. kml. § 10.

Lokalitet	Type	Areal	Registrert
77597-5	Røys	4,0 x 3,5 m	1 struktur
216631	Kokegropfelt	1 430 m ²	15 strukturer
216646	Langhus	1 320 m ²	32 strukturer
216675	Randsone av gårdstun	400 m ²	9 strukturer
216873	Gårdstun og åker	3 600 m ²	88 strukturer
216874	Flere husområder	72 500 m ²	878 strukturer

Tabell 1. Dispenserte lokaliteter som er undersøkt av prosjektet.

Figur 1. Plasseringen av røys id 77597-5 i landskapet i forhold til prosjektets øvrige lokaliteter. Kart ved Linnea Syversætre Johannessen/KHM. (Cf35197_013.jpg)

Røysa id 77597-5 lå i ytterkanten av et røysfelt ved toppen av Raets sørvestvendte skråning (figur 1), i overkant av 400 meter nord-nordøst for Dilling stasjon og 200 meter øst for id 216873. Terrenget på stedet er tilnærmet flatt, og bevokst med furutrær og bringebærkratt. To bolighus ligger i kort avstand fra røysa, og det har vært husmannsplasser under gården Dilling vestre her i historisk tid.

2 DELTAGERE, TIDSROM

Totalt er det ført opp 10 dagsverk på lokalitet id 77957-5, mens det i prosjektplanen er budsjettert med 30 dagsverk. Imidlertid er to personer ført opp med ett ekstra dagsverk den 8. august, selv om denne dagen ble benyttet til arbeidsoppgaver på id 216874. Selve undersøkelsen av røysa startet den 9. august 2018 og ble gjennomført med totalt 8 dagsverk, inkludert et halvt dagsverk som ble benyttet til GIS.

Navn	Stilling	Periode	Dagsverk
Silje Hårstad	Assisterende feltleder	9.–14.8.2018	3,5
Anja Klingen	Assistent	9.–14.8.2018	4
Sum			7,5
Silje Hårstad	GIS	9.–14.8.2018	0,5
Svein Iver Gjølby	Gravemaskinfører	13.8.2018	1

Tabell 2. Deltagere ved utgravningen og antall dagsverk.

3 BESØK OG FORMIDLING

Det ble ikke gjennomført organisert formidling i forbindelse med undersøkelsen av id 77957-5. Prosjektets formidlingsopplegg var primært knyttet til den store boplassen id 216874, og det ble ikke gjort funn på lokaliteten som medførte at denne beslutningen ble endret. Det var ingen besøkende på lokaliteten i perioden utgravningen foregikk.

4 LANDSKAPET, FUNN OG FORNMINNER

Rygge er en relativt liten kystkommune beliggende mellom Moss og Råde kommuner i Østfold. Alle de omsøkte lokalitetene ligger innenfor en ca. 4 km lang strekning fra Carlberg gård (sør for Moss) til Gipsund gård (VNV for Rygge lufthavn). Et karakteristisk landskapselement her er Raet, en moreneavsetning som ble avsatt etter siste istid, og strekker seg gjennom Østfold fra Moss i nord til Halden i sør. Jernbanen vil gå gjennom et åpent åkerlandskap, over Raryggens sørside. Her har det til alle tider vært godt egnet for jordbruk, med en leddrevet sandjord. De planlagte lokalitetene ligger mellom 25 og 30 meter over havet, og har potensial for bosetning fra og med tidligneolitikum, 4000 – 3300 f.Kr. (jf. Østmo 1991).

Rygge kommune er rikt på kulturminner, med 555 oppføringer i Askeladden (26/6-16). Det er kjent flere gravfelt og enkeltliggende gravminner i planområdets nærhet, blant annet flere større hauger fra bronsealder. I tillegg finnes kulturminner som bosetnings- og aktivitetsspor, helleristninger og steinalderlokaliteter. Sammen med løsfunn og funn som er framkommet gjennom utgravninger, vitner materialet om intensiv bruk av området under store deler av forhistorien. De senere årene er det undersøkt en rekke kulturminner på Raet, blant annet ved utvidelsen av E6. På gården Missingen i Råde ble det gjort funn

av en storgård fra romertid (Bårdseth og Sandvik 2007; Maixner 2015), ca. 15 km sør for planområdet.

Området har også en rik historie fra middelalder. Planområdet er ett av to landskap i Østfold med nasjonal verneverdi ifølge Miljøverndepartementet. Området utgjør del av et åpent «herregårdslandskap» på sørsiden av Raet, karakterisert av store gårder, mange kulturminner, store og gamle edelløvtrær, gamle veitraseer og steingjerder i eiendomsgrenser eller teigskiller. Området er også i begrenset grad preget av utbygging (Hansen 1996). Værne (tidligere Varna), som ligger knapt 1,5 km vest for Dillingen, var tidligere en kongsgård og er nevnt i sagaene. I 1190 overdro kong Sverre Sigurdsson gården til Johanitterordenen, som anla et hospital for kongens hird. Klostertiden varte til 1532 og klosteret ble brent ned under Syvårskrigen, ca. 1570. Herregårdslandskap er ofte kjennetegnet av sosiale og økonomiske forskjeller. Værne kloster var f.eks. en stor landeier i middelalderen og gården Carlberg ble skilt ut fra denne i 1840. Selv om Værne kloster ble tilført en rekke eiendommer i middelalderen, vil det være interessant å se om det er noen, og i så fall hvilke, av trekkene ved herregårdslandskapet som kan ha røtter i forhistorien.

Figur 2. Røys id 77597-7 før undersøkelsen. Hele området var gjengrodd av bringebærkratt, et middels stort tre hadde stått sentralt i røysa. Foto: Cf35197_001, tatt mot nord. Fotograf: Silje Hårstad.

5 PRAKTISK GJENNOMFØRING AV UTGRAVNINGSPROSJEKTET

5.1 PROBLEMSTILLINGER – PRIORITERINGER

Røysa id 77597-5 lå i et gravfelt på toppen av Raet, hvor det totalt er registrert 10 røyser og en steinring. Det var på forhånd uavklart hvorvidt røysa var et gravminne eller en rydningsrøys, da røysa kun ble delvis avdekket under registreringen og det ikke ble gjort funn som kunne antyde kulturminnets alder eller funksjon. Selve funksjonsbestemmelsen var derfor en av de primære problemstillingene for utgravningen av røysa. Det er et ikke ukjent fenomen at gravrøyser kan være svært funnfattige eller funntomme, og funksjonsbestemmelse av slike røyser kan derfor være svært utfordrende. I mange tilfeller kan røysenes kontekst bidra til tolkningsarbeidet, men det er likevel ofte nødvendig å kombinere flere ulike typer naturvitenskapelige analyser for å fastslå funksjonen. Vår røys, id 77597-5, inngår i et større røysfelt hvor det også ligger en steinring, men ingen av disse er undersøkt arkeologisk og det foreligger heller ingen innleverte funn fra lokaliteten. Det er derfor rom for å tvile på om røysene på lokaliteten faktisk er graver eller rydningsrøyser, og tolkningen av røysas funksjon ville derfor kunne komme til å hvile på naturvitenskapelige resultater dersom det ikke ble gjort funn av gjenstander eller konstruksjonsdetaljer som tyder på at det dreier seg om et gravanlegg.

Lokaliteten må for øvrig ses i sammenheng med de øvrige fem lokalitetene på Dillingprosjektet, som alle ligger innenfor samme landskaps- og kulturmiljø i den sør-sørvestvendte skråningen på Raet. Den interne organiseringen av og relasjonen mellom bygninger, graver, produksjonsplasser, kokegroper, veger, grenser osv. står sentralt for å belyse boplassene og landskapet som dynamiske sosiale rom over tid.

Tematikken vil undersøkes gjennom problemstillinger som legger spesiell vekt på:

- 1) Stedsbiografi på ulike nivåer
- 2) Romlig organisering; herunder funksjonsinndeling, arkitektur og produksjonsprosesser
- 3) Rettigheter og organisering av landskapet

5.2 UTGRAVNINGSMETODE OG DOKUMENTASJON

Det var i forkant av utgravningen uklart om røysa id 77597-5 var en gravrøys eller en rydningsrøys. Det ble derfor lagt opp til en utgravningsmetode som var egnet til å avklare røysas funksjon ved å fange opp viktig informasjon om røysas oppbygning i form av konstruksjonselementer og eventuelle fyllskifter. Metoden som ble benyttet baserer seg i stor grad på erfaringer som ble gjort i forbindelse med KHMs utgravning i 2015 av et omfattende røysfelt på Skillingstad i Løten kommune, Hedmark (Kile-Vesik et al. 2020). På Skillingstad ble 40 røyser undersøkt med henblikk på nettopp å bestemme røysenes funksjon, og det ble utviklet en god og effektiv utgravnings- og dokumentasjonsmetodikk for røyser. Innledningsvis blir selve røysa rensset for vegetasjon og løsmasser, og et mindre område rundt røysa avtorves for å få frem en tydelig avgrensning av røysa. Arbeidet bør gjøres manuelt, da det kan være vanskelig å rense røyser med gravemaskin uten å flytte på steiner og dermed ødelegge noe av kunnskapspotensialet i kulturminnet. Dette gjelder i særlig grad gravrøyser som kan ha mer eller mindre tydelige konstruksjonselementer, som for eksempel kantkjeder. Etter rensing dokumenteres røysa med foto, samt at det bør tas én eller flere fotoserier som vil utgjøre grunnlag for produksjon av eventuelle 3D-modeller.

På bakgrunn av en helhetsvurdering av hver enkelt rensset røys må man deretter avgjøre hvordan den videre undersøkelsen skal foregå. Dersom røysa vurderes som et mulig gravminne er det naturlig å legge opp til en mer inngående og forsiktig utgravning med høyere dokumentasjonsnivå enn om røysa tolkes som en rydningsrøys. Mulige gravrøyser undersøkes ved at ett og ett lag med stein fjernes i to motstående kvadranter. Etter hvert lag fjernes blir løsmasser rensset vekk, og overflaten dokumentert. Denne prosessen repeteres til man når bunnen i hver kvadrant. Begge profilene i hver kvadrant blir da rensset og dokumentert med tegning og foto, samt at det tas ut prøver av eventuelle lag. Etter profildokumentasjonen fjernes de to gjenstående kvadrantene på samme måte. Undersøkelsen avsluttes ved å flategrave med maskin under røysa for å avdekke eventuelle nedgravninger eller strukturer. Fremgangsmåten for rydningsrøyser er noe enklere. Disse graves i halvdeler, ikke kvadranter, og dokumentasjonen kan også legges på et noe lavere nivå. For å fange opp eventuelle konstruksjonselementer eller strukturer bør fremgangsmåten med lagvis fjerning av stein og rensing likevel benyttes.

Figur 3. Avtorvingen av røysa ble gjort for hånd, for å unngå å skade eventuelle konstruksjonselementer. Foto: Cf35197_003, tatt mot nordøst. Fotograf: Silje Hårstad.

All feltdokumentasjon ble gjort med iPad og digitale kamera. For en utfyllende redegjørelse for prosjektets dokumentasjonsarbeid og -strategi henvises det til utgravningsrapport for bosetningsområdet id 216874.

5.3 UTGRAVNINGENS FORLØP

Enkeltminnet id 77597-5 ble undersøkt i perioden 9. til 14. august 2018. I forkant av utgravningen var det felt et tre som sto midt i røysa. De to første dagene av utgravningen ble benyttet til å rense opp røysa og området rundt denne. Dette området strakk seg noe ut i sikringssonen for på best mulig vis å avklare røysas størrelse og avgrensning. Etter røysa var ferdig rensert ble det tatt dokumentasjonsfoto samt en fotoserie som grunnlag for fremstilling av en eventuell 3D-modell av røysa.

Røysa id 77597-5 ble etter rensing tolket som en rydningsrøys, og det ble derfor bestemt å legge opp undersøkelsen røysa deretter. Arbeidet ble for det meste gjort manuelt, men det ble også benyttet gravemaskin for å fjerne større steiner og røtter. Fremgangsmåten bestod av å fjerne ett og ett lag med stein i den nordlige halvdel av røysa, for deretter å rense opp og dokumentere den gjenværende røysas oppbygning for å se etter spor av intensjonell plassering av steinene eller eventuelle funn. Det ble i tillegg benyttet gravemaskin til å flategrave under den fjernede halvdel av røysa for å se etter mulige nedgravninger og strukturer. Profilen ble dokumentert med foto og tegning, og det ble tatt en ny fotoserie for eventuell produksjon 3D-modellering. Etter profilen var dokumentert ble den gjenstående sørlige halvdel av røysa gravd vekk på samme måte som den nordlige halvdel. Undersøkelsen av røysa ble avsluttet den 14. august, og området ble tilbakeført samme dag.

5.4 KILDEKRITISKE PROBLEMER

Røysa id 77597-5 lå i umiddelbar nærhet til et historisk gårdstun og et moderne bolighus. Området røysa ligger i har derfor høyst sannsynlig vært intensivt utnyttet i både historisk og nyere tid, og det var derfor relativt høyt potensiale for moderne påvirkning eller forstyrrelser. I løpet av opprensingen av røysa ble det funnet flere gjenstander som ble tolket som moderne, deriblant steingods, glass og tegl. Gjenstandene fremkom i forbindelse med fjerning av røtter tilhørende et furutre som stod i den sør, og det er derfor uklart om gjenstandene opprinnelig har vært deponert oppå, i, eller under selve røysa.

Det omtalte furutreet som stod i den sørlige halvdel av røysa hadde et forholdsvis godt utviklet rotsystem. Det er derfor høyst sannsynlig at treets røtter har flyttet på et antall av steinene i røysa og dermed endret røysas form. Potensielt kan dette ha visket ut eventuelle konstruksjonselementer som fantes i røysa.

6 UTGRAVNINGSRISULTATER

6.1 RYDNINGSRØYS ID 77597-5

I forkant av avtorvingen fremstod røysa som tilnærmet usynlig terrenget, både fordi området var gjengrodd, men også fordi den i svært liten grad stakk opp over den omkringliggende markoverflaten (figur 2). Røysa ble avtorvet for hånd.

Etter avtorvingen kom røysa tydeligere frem. Røysa hadde en ujevn, avrundet form i plan, og målte 3,4 x 3,1 meter (figur 4). Røysa fremstod fortsatt som utydelig markert, og virket å være anlagt i en mindre forsenkning i terrenget. Rotsystemet til treet som før undersøkelsen stod i røysas sørøstre del strakk seg over og innunder majoriteten av steinene i røysa og så ut til å ha forårsaket store forstyrrelser. Røysa bestod av steiner med største mål mellom 0,07 og 0,6 meter, og steinene lå i all hovedsak plassert mellom

tre jordfaste steiner som lå i nord, sør og vest. I tillegg lå det to store jordfaste steiner rett vest og nord for røysa. Det var ikke mulig å observere noen konstruksjonselementer ved røysa, som for eksempel et fotkjede, men det er også mulig at slike trekk uansett ville ha vært utvisket av røttenes herjing.

Figur 4. Røys id 77597-5 etter avtorving. Foto: Cf35197_005, tatt mot sør. Fotograf: Anja Kling.

På bakgrunn av røysas utforming og mangel på konstruksjonselementer ble den tolket som en rydningsrøys. Dette medførte at det ble lagt opp til en noe mindre omfattende undersøkelse og dokumentasjon av røysa enn om den hadde vært tolket som en grav. Røysas nordlige halvpart ble deretter fjernet. Innledningsvis ble det øverste steinlaget fjernet for hånd, og det viste seg raskt at store deler av røysa kun bestod av ett lag stein som lå rett markoverflaten. Etter fjerningen av steinlaget ble det gravd dypere i den nordlige halvparten med maskin for å lete etter nedgravningen i undergrunnen. Det ble ikke funnet spor som tilsa at det var nedgravninger eller funnførende lag under røysa, og det ble derfor gravd noe dypere langs profilen for å bedre kunne dokumentere eventuelle lag i den.

Profilen viste at røysa, som det også ble observert ved fjerningen av steinlaget, for det meste bestod av ett lag med stein plassert rett på markoverflaten. Stedvis var det også to lag stein. Med unntak av at massene i profilen hadde et høyere innhold av organisk materiale, trolig forårsaket av røtter, var det ingen observerbare tegn til eventuelle lag eller nedgravninger under røysa (figur 5).

Samtlige utgravde masser fra avtorvingen og utgravningen av selve røysa ble tørrsådet. Det ble ikke gjort funn av forhistoriske gjenstander. Til gjengjeld ble det funnet moderne glass, to gjenstander av jern, et stykke brent bein, teglstein, steingods og en uidentifisert gjenstand i massene fra avtorvingen og rensingen mellom steinene i røysa. Gitt at røysa har ligget i umiddelbar nærhet til bebyggelse i flere hundre år er ikke det overraskende, men flere av funnene ble funnet langt ned mellom steinene og det kan ikke utelukkes at noen av dem var der før røysa ble anlagt.

En samlet vurdering av røysas form, konstruksjon og plassering tilsier at røysa skal tolkes som en rydningsrøys. Tidfestingen av røysa er imidlertid mer usikker. Det ble ikke tatt ut prøvemateriale til naturvitenskapelige analyser fra røysa, og det foreligger derfor ikke en radiologisk datering. Dette skyldes de omfattende forstyrrelsene som ble observert i profilen, og det ble på bakgrunn av disse vurdert at en slik datering ville ha svært begrenset utsagnskraft. Det moderne avfallet som ble funnet i røysa kan imidlertid antyde at røysa er av nyere dato, men dette er usikkert.

Figur 5. Profil gjennom røys id 77597-5 etter snitting. Profilen viser at røysa for det meste går i ett med undergrunnen, men at det er høyere innhold av organisk materiale i løsmassene i selve røysa.

7 NATURVITENSKAPELIGE PRØVER OG ANALYSER

Det ble ikke tatt naturvitenskapelige prøver ved undersøkelsen av røys id 77597-5. Dette skyldes som omtalt at røysa var svært forstyrret av rotsystemet til et furutre, og at eventuelle prøver dermed ville ha svært begrenset verdi.

8 VURDERING AV UTGRAVINGSRESULTATENE, TOLKNING OG DISKUSJON

Det var på forhånd uavklart hvorvidt røysa id 77597-5 var et gravminne eller en rydningsrøys, da røysa kun ble delvis avdekket under registreringen og det ikke ble gjort funn som kunne antyde kulturminnets alder eller funksjon. Selve funksjonsbestemmelsen var derfor en av de primære problemstillingene for utgravningen av røysa. Etter avtorvingen og rensingen av det øverste laget med stein ble det raskt klart at røysa skulle tolkes som en rydningsrøys. Majoriteten av steinene var plassert mellom tre store, jordfaste steiner i et lite søkk i terrenget, og det var ingen konstruksjonselementer som kunne antyde at røysa har vært en gravrøys. Et furutre i den sørøstre delen av kulturminnet har forstyrret store deler av røysa.

Den videre undersøkelsen fastslo at store deler av røysa bestod av ett lag stein plassert rett på markoverflaten, og det ble ikke påvist nedgravninger eller lag under røysa. Profilen dokumenterte videre den omfattende forstyrrelsen forårsaket av furutrets rotsystem, og det ble derfor vurdert som lite hensiktsmessig å ta ut prøver til naturvitenskapelig analyse. Røysa tolkes som en rydningsrøys av ukjent alder. Det kan ikke utelukkes at røysa er forhistorisk, men basert på funn av moderne avfall i røysa og beliggenheten i umiddelbar nærhet til nyere tids bosetning kan det heller ikke utelukkes av røysa er av nyere dato.

9 SAMMENDRAG

I perioden 9.–14. august 2018 ble det gjennomført en arkeologisk utgravning av røysa id 77597-5 på gården Dilling vestre (67/1) i Rygge kommune, Østfold. Utgravningen ble gjennomført som en del av InterCity Dobbeltspor Dilling-prosjektet som ble gjennomført i forkant av Bane NORs utbygging av ny, dobbeltsporet jernbane mellom Sandbukta og Såstad (tidligere Rygge kommune) i Moss. Røysa ble undersøkt ved manuell avtorving og rensing, etterfulgt av fjerning av steinlaget i halve røysa for hånd. Etter dokumentasjon av røysa ble den resterende halvdelen fjernet, og det ble flategravd med maskin for å avdekke eventuelle nedgravninger under røysa. Etter en samlet vurdering tolkes røys id 77597-5 som en rydningsrøys.

På grunn av omfattende forstyrrelser av røysa ble det ikke samlet inn prøvemateriale til naturvitenskapelig analyse, og følgelig foreligger det ikke en radiologisk datering. Funn av moderne avfall og nærheten til nyere tids bosetning kan antyde at røysa er av nyere dato, men dette er usikkert.

10 LITTERATUR

- Bårdseth G.A. og Sandvik, P.U. 2007: Missingen. Ein storgard frå romartid (lokalitet 4 og 5). I: Bårdseth, G.A. (red.): *Hus og gard langs E6 i Råde kommune. E6-prosjektet Østfold Bind 1*. Varia 65, s. 123–191. Kulturhistorisk museum, Fornminneseksjonen. Oslo.
- Hansen, P.A. 1996: *Kulturlandskapet ved Værne kloster*. Rygge kommune.
- Kile-Vesik, J., Mjærum, A., Rødsrud, C.L., Linderholm, J. og Mikkelsen, P.H. 2020: Et jernaldergravfelt på Skillingstad i Løten. I: Rødsrud, C.L. og Mjærum, A. (red.): *Ingen vei utenom. Arkeologiske undersøkelser i forbindelse med etablering av ny rv. 3/25 i Løten og Elverum kommuner, Innlandet*. Kulturhistorisk museum, Oslo. Cappelen Damm Akademisk.
- Kjos, O. 2016: *Rapport fra arkeologisk registrering. Nytt dobbeltspor, Sandbukta-Moss-Såstad. Sak:13/10294*. Østfold Fylkeskommune.
- Løken, T., Pilø, L. & Hemdorff, O. 1996: *Maskinell flateavdekking og utgravning av forhistoriske jordbruksboplasser : en metodisk innføring*. AmS-varia 26. Arkeologisk museum i Stavanger, Stavanger.
- Maixner, B. 2015: Missingen/Åkeberg i Østfold: en storgård fra jernalderen med tilknyttet håndverkssenter. *Fornvannen 110(1)*, s. 27–42.
- Østmo, E. 1991: *Gård og boplass i østnorsk oldtid og middelalder. Aktuelle oppgaver for forskning og forvaltning*. Varia 22. Universitetets Oldsaksamling, Oslo.

11 VEDLEGG

11.1 STRUKTURLISTE

A-nr.	Undersøkt	Strukturtype	Form i flate	Lengde	Bredde	Høyde	Beskrevet av
15	totalgravd	rydningsrøys	ujevn, rund	340	310	30	Silje Hårstad

11.2 FOTOLISTE

Bildnr.	Motiv	Tatt mot	Fotograf	Dato
Cf35197_001.jpg	Oversiktsbilde, røys.	N	Silje Hårstad	09.08.2018
Cf35197_002.jpg	Arbeidsbilde, rensing av røys.	NØ	Silje Hårstad	09.08.2018
Cf35197_003.jpg	Arbeidsbilde, rensing av gravrøys.	NØ	Silje Hårstad	09.08.2018
Cf35197_004.jpg	Røys, avtorvet område.	N	Anja Klingen	10.08.2018
Cf35197_005.jpg	Røys, avtorvet område.	S	Anja Klingen	10.08.2018
Cf35197_006.jpg	Røys, avtorvet område med tråd som viser hvor snittet skal legges (øst-vest).	V	Anja Klingen	10.08.2018
Cf35197_007.jpg	Røys, avtorvet område og tråd som viser hvor snittet skal legges (øst-vest).	N	Anja Klingen	10.08.2018
Cf35197_008.jpg	Røys, profil	S	Silje Hårstad	14.08.2018
Cf35197_009.jpg	Detalj, røysprofil, 1/3	S	Silje Hårstad	14.08.2018
Cf35197_010.jpg	Detalj, røysprofil, 2/3	S	Silje Hårstad	14.08.2018
Cf35197_011.jpg	Detalj, røysprofil, 3/3	S	Silje Hårstad	14.08.2018
Cf35197_012.jpg	Arbeidsbilde. Sterke-Silje løfter tungt		Anja Klingen	15.08.2018
Cf35197_013.jpg	Oversiktskart. Plasseringen av røys id 77597-5 i landskapet i forhold til prosjektets øvrige lokaliteter.		Linnea Syversætre Johannessen	25.08.2020